

34909

პოპულიარული საფინანსო
სამკითხველო

ა. მ. მარჯანიშვილი.

თვითნებითი
გადასახადები.

ა/კ. ს. ფ. ს. რ. ფინსახკომის გამოცემა

თფილისი
1925

სტამბა სამხედრო კომისარიატისა კეცხოველის ქ. № 3.
მთავლიტი № 1677 ტირაჟი 2000

1. უკანონო ანუ თვითნებითი გადასახადები.

ამიერკავკასიის ფარგლებში ფულის რეფორმის შემოღებამდის გადასახადთა კანონებს იღებდა სახალხო კომისართა საბჭო და ამტკიცებდა ამიერკავკასიის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი.

ფულის რეფორმის შემოღების შემდეგ გადასახადთა დეკრეტები მუშავდება მოსკოვში საკავშირო ფინანსთა სახალხო კომისარიატის მიერ და იმავე საკავშირო სახკომსაბჭოსა და ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ მტკიცდება.

ამ კანონებში გათვალისწინებულია, როგორც ამიერკავკასიის ცალკე რესპუბლიკების სახალხო კომისრებისა, ისე ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტის უფლებამოვალეობანი.

ყველა რესპუბლიკების ფინანსიური ღონისძიებანი გაერთიანებული არიან საკავშირო მაშტაბით და, მაშასადამე, გადასახადთა კანონები არ შეიძლება დამოუკიდებლად სწყდებოდენ ადგილობრივ ხელისუფლების მიერ.

გადასახადთა კანონებში გათვალისწინებულია ადგილობრივ ხელისუფლების საჭიროებისათვის ანარიცხი გამოსაღებსა და გადასახადზე. გარდა ამისა ადგილობრივ ხელისუფლებას განსაზღვრული უფლება ეძლევა სახსართა გამოძებნის ფარგლებში ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტების სასარგებლოდ გამოსაღების დაწესებისა.

მაგრამ ადგილობრივი აღმასკომების მიერ დაწესებული გადასახადები არ უნდა აწვებოდენ მძიმე ტვირ-

თად გლახობას. არსებულ კანონების თანახმად გლახობამ მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო გადასახადი უნდა გაილოს.

მიუხედავად ყველა ამისა ადგილობრივი ხელისუფლება, არსებულ კანონების წინააღმდეგ, ხშირად ახდენს უკანონო განკარგულებას და სცემს თავის კანონებს, რომლის ძალითაც ბევრავს მოსახლეობას. ასეთი უკანონო განკარგულებანი იცემოდენ ფულის რეფორმის შემოღებამდის. ამის მიზეზი ადგილობრივი აღმასრულებელი კომიტეტისათვის საჭირო საშუალებათა უქონლობა იყო. იმ დროს ჩვენ კიდევ არ გვქონდა მტკიცე ვალიუტა. ფულს დღითი-დღე ეკარგებოდა ღირებულება. და ამიტოა კიდევ დასაშვები იყო, თუ აღმასკომი ადგილობრივ მიმართავდა ხოლმე უკანონო ზომებს საჭირო რესურსების შესავსებად.

ფულის რეფორმის შემოღების შემდეგ კი მდგომარეობა ძირიანად შეიცვალა. ფულს ღირებულება ძველებურად არ ეკარგება. ა/კ. ს. ფ. ს. რესპუბლიკებში შემავალ ცალკე რესპუბლიკათა სახალხო კომისარიატების შესანახად იძლევა საჭირო სახსარი განსაზღვრულ სახარჯთ-აღრიცხვო ასიგნობებით.

ადგილობრივ აღმასკომის განკარგულებაში იმყოფებიან განსაზღვრული თანხები შტატის შესანახად და აგრეთვე სხვა სახელმწიფო მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად.

ამიტომ აუცილებლად საჭიროა უკანონო განკარგულებათა წინააღმდეგ სასწრაფო ზომების მიღება, რგორც ამა თუ იმ რესპუბლიკის მასშტაბით მთლიანად, ისე ცალკე მაზრების მასშტაბითაც.

იმის უყურადღებოთ დატოვება, რაც ხდება ამ დარგში ადგილობრივად, ყოვლად შეუძლებელია. რანაირ გადასახადებს არ იგონებენ ადგილობრივ! მარტო ალტაის გუბერნიაში აღმოჩენილ იქნა 155 უკანონო გადასახადი. გადასახადით იბეგრებოდნენ ღუმელები, ღუმელის მილები, ეტლები და სხვ.

ჩვენც—ამიერკავკასიის ფარგლებში—არა ნაკლები უკანონო გადასახადები გვაქვს. გლახობა გადასახადთა აკრეფის ამა თუ იმ განკარგულების კანონიერების თუ უკანონობის საკითხებში ცუდად ერკვევა. ამიტომ ის გადასახადს იხდის მხოლოდ იმიტომ, რომ დარწმუნებულია ადგილობრივ ხელისუფლების განკარგულების კანონიერებაში. ეს გარემოება იწვევს გლახების მხრივ სამართლიან საყვედურს საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ. ამას ბოლო უნდა მოეღოს.

სამტრედიის აღმასკომის მიერ გატარებული იყო ცხოვრებაში დადგენილება ეგრეთწოდებულ სავაჭრო-საბრუნავ დაბეგვრის შესახებ. ამ დადგენილების თანახმად იბეგრებოდა, როგორც კერძო ვაჭრები, აგრეთვე სახელმწიფო დაწესებულებანი 50 მანეთის რაოდენობით.

ევლახის აღმასკომი საფუთო გამოსაღებს ახდევინებდა ევლახის ხიდზე გატარებისათვის. ადგილობრივ აღმასკომს ხიდზე გატარებისათვის ბეგარის გადახდევინების უფლება ეძლევა მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ხიდი ადგილობრივ ხელისუფლების ღონისძიებით არის აშენებული. ამიტომ ევლახის აღმასკომის მოქმედება უკანონოდ უნდა ჩაითვალოს.

აგდამის აღმასკომის დადგენილებით დაწესებული იყო ყოველ სულზე უკანონო გამოსაღებთა მთელი რიგი მილიციონერთა ფურაჟის შექმნის მიზნით.

კარაკლისის მაზრის სოფ. კიშლაში დაწესებულია ნატურალური გამოსაღები სასოფლო საბჭოთა შესანახად. სამურზაყანოს მაზრაში (აფხაზეთში) შემოღებული იყო ნატურალური გადასახადი სკოლისა, საავათმყოფოს და სხვ. რემონტისათვის. აჭარისტანში შემოღებული იყო მიზნობრივი გადასახადი სავაჭრო-სარეწავ დაწესებულებებზე 10⁰/₀ დანარიცხით გზათა მრეწველობის ფონდისათვის.

გადასახადთა საქმის მოგვარების სიკითხი არა ერთხელ გარჩეულა ამიერკავკასიის ფედერაციის საოლქო უმაღლეს ორგანოებში ყოველნაირ თვითნებითი გადასახადების მომსპობ ღონისძიებათა მიღების მიზნით. ამის შესახებ არა ერთხელ გამოტანილა შესაფერი დადგენილება.

მიუხედავად ამისა უკანონო გადასახადებს ადგილობრივ მაინც აწესებენ;

მიმდინარე წელში აღმოჩენილი იქნა შემდეგი უკანონო დაბეგვრანი: ქალ. განჯაში დაწესებულია ჩამოსულ გლეხებზე საბაზრო გადასახადი. ახდევინებენ თითოეულ მუშა-საქონელზე 20 კაპეიკს და ქალაქში გაჩერებულ თითოეულ ურემზე—30 კაპეიკს. ნუხაში და შემახაში საბაზრო გამოსაღები გაცემულია იჯარით კერძო პირებზე; ნუხაში—400 მან., და მოიჯარადრეს უფლება ეძლევა თავის შეხედულებისამებრ დააწესოს გამოსაღების რაოდენობა და მისი აკრეფის საშუალებანი. ამ უფლების ძალით მოიჯარადრე ნუხაში შემოსულ გლეხს თითოეულ ურემზე თითო მანეთს ახდევინებს მიუხედავად იმისა, დატვირთულია ის თუ არა. შემახაში მოიჯარადრე თითოეულ ხარზე ან კამეჩზე თითო მანეთს ახდენინებს, ცხვარზე კი—30-40 კაპეიკს. განჯაში და ხაჩმასში ცივიკე ხდება, მაგრამ აქ ახდევინებს მოიჯარადრე კი არა,

არამედ კომუნალური აგენტი. აგდამის მაზრაში სასოფლო-სამეურნეო გადასახადის გამლები გლეხები დამატებით არიან დაბეგრულნი განსაკუთრებულ გამოსაღებით მილიციისათვის ფურაჟის შესაძენათ.

სომხეთის მაზრების დიდ უმრავლესობაში დაწესებულია გლეხებზე ნატურალური გადასახადი სასოფლო საბჭოების შესანახად. იმავე სომხეთში ამიერკავკასიის ს. ს. რ. საკავშირო საბჭოს 1923 წლის 8 დეკემბრის თარიღით გამოცემულ დეკრეტის თანახმად გრძელდება წისქვილებზე დაწესებულ გადასახადის აღება. აშკარაა, ეს გადასახადი გლეხს მძიმე ტვირთად აწევს. შემოდის მრავალი საჩივარი. ეს დეკრეტი ჯერაც არის გაუქმებული და ა./კ. შრომის სახკომი განაგრძობს მის აღებას.

გორის მაზრაში (წალკერში) სამკურნალოდ ჩამოსულებსაც ხდებთ გადასახადი, სადაც გადასახადის განაკვეთი ყველასათვის ერთნაირია მიუხედავთ იმისა, გადამხდელი მუშაა, თუ მოსამსახურე, ბევრი სულია ოჯახში, თუ ცოტა და სხვ.

ჩვენ ხელთ არსებულ ცნობების მიხედვით შემჩნეულია ბევრგან საქონლისა და ცოცხალი სანოვაგის შემოწმებისათვის ვეტერინალურ-სანიტარული გამოსაღების მრავალგზობითი გადახდევინება. ამ დარგში გატაცება იმ ზომამდისაც კი მიდის, რომ ვეტერინალურ-სანიტარულ შემოწმების გამოსაღები იკრიფება იმ პუნქტებშიაც კი, სადაც არავითარი შემოწმება არ ხდება.

შემოაღნიშნულ უკანო გადასახადთა და გამოსაღებთა გარდა, ა./კ. ფინანსთა სახალხო კომისარიატის რწმუნებული ადგილობრივ ხვდება დაბეგრის ისეთ სახესაც კი, რომელსაც აშკარა უმსგავსო ხასიათი აქვს. მაგალითად: ტფილისის აღმასკომი ა/წ. ივლისში იძულებით

ავრცელებდა ტფილისის სახლის მეპატრონეთა შორის სავალდებულო დადგენილებათა კრებულს. ამგვარადვე იყო დაწესებული ტფ. აღმასკომის მიერ ქლექის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის იძულებითი გადასახადი.

ამიერკავკასიის ფედერაციის სოფლებისა და ქალაქების დაწვრილებითი გამოკვლევის დროს ჩვენ შეგვეძლო უამრავ უკანონო გადასახადთა და გამოსაღებთა აღმოჩენა, რომელნიც მძიმე ტვირთად აწვებიან მოსახლეობას.

აშკარა დაუშვებელია ამგვარი უკანონო გადასახადები, განსაკუთრებით სოფლად, სადაც უმთავრესად გლეხობის მშრომელი ნაწილი იტანჯება.

გლეხი საბჭოთა ხელისუფლების შესახებ აზროვნებს ადგილობრივ ხელისუფლების მისდამი კანონიერ თუ უკანონო მოპყრობით. ამიტომაც თვითნებით გადასახადთა მოსპობა გადაუდებელ ამოცანას წარმოადგენს.

2. თვითნებით გადასახადებთან ბრძოლა.

როგორც ზევით იყო აღნიშნული, საბჭოთა ხელისუფლების უმაღლესი საოლქო მმართველი ორგანოები იღებენ ზომებს მცხოვრებთა უკანონო დაბეგვისაგან გასათავისუფლებლად. ამ მხრივ გადადგმულია შესაფერისი ნაბიჯები მომავალში ამგვარ დაბეგვის წინააღმდეგ. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ საკონტროლო აპარატი ჯერ კიდევ ისე კარგად არ არის მოწყობილი, რომ ადგილობრივ დაბეგვრათა ყველა შემთხვევის აღნუსხვა შეგვეძლოს. თვით მოსახლეობა, განსაკუთრებით სოფლად, კარგად ვერ ერკვევა იმ დადგენილებაში, რომლითაც უკანონო დაბეგვრა დაწესებული. ეს ხდება უმთავრესად

იმითომ, რომ დიდი ხანი არ არის, რაც საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ კანონიერი საფუძვლით დაწესებული იყო დაბეგვრა, როგორც ფულით, ისე ნატურით.

გარდა ამისა, სხვადასხვა კომისარიატი სხვადასხვანაირად უდგებოდა დაბეგვრის საკითხს და თავისებურად აწესებდა გადასახადს. ფინანსთა სახალხო კომისარიატი იღებდა გადასახადს ფულით, მომარაგების სახკომი—ნატურით, შრომის სახკომი—შრიმისა და შარაგზით ტვირთზიდვის გადასახადის სახით.

მართალია, ყველა ეს გადასახადი გაუქმებულია და მათ ნაცვლად დაწესებულია მთლიანი სასოფლო-სამეურნეო გადასახადი, მაგრამ ადგილობრივ მოსახლეობას ჯერ კიდევ ვერ შეუთვისებია ის აზრი, რომ გლეხობა იბეგრება ერთი და არა მრავალი გადასახადით. გლეხის აზროვნებაში გადასახადთა სწორ წარმოდგენის დამკვიდრებას ძლიერ უშლის ხელს ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ გადასახადთა დაწესების შესახებ გამოცემული ყოველგვარი უკანონო დადგენილება.

აუცილებლად საჭიროა ზომების მიღება, რომ ადგილობრივ აღარ არსებობდენ თვითნებითი გადასახადები. საჭიროა ამა თუ იმ რაიონში უკანონო დაბეგვრის დაწესებისათვის მოსამსახურე პირი (რა თანამდებობაც უნდა ეჭიროს მას) პასუხისგებაში იქნეს მიცემული.

ამასთანავე საჭიროა, რომ უკანონო გადასახადთა აღმოფხვრის საქმეში საბჭოთა ხელისუფლებას მოსახლეობაც დაეხმაროს. ყოველი გლეხი, ყოველი მუშა უნდა სცდილობდეს შეძლებისდაგვარად დაეხმაროს ცენტრალურ ხელისუფლებას ადგილობრივ გადასახადთა შემოღებასთან ბრძოლის საქმეში. ანტისაბჭოთა პარტიებისა და ჯგუფების წარმომადგენლები მოხარული იქნებიან

ადგილობრივ ხელისუფლების მიერ ყოველგვარ უკანონო განკარგულების გამოცემით, რომ მცხოვრებთა შორის გამოწვეული უკმაყოფილება თავიანთ პოლიტიკურ მიზნებისათვის გამოიყენონ. ამიტომ ისინი არც მიიღებენ ზომებს თვითნებითი გადასახადების წინააღმდეგ.

ეს გარემოება უფრო მეტად ავალდებულებს მუშებსა და უღარიბეს გლეხობას აცნობონ ხოლმე ცენტრალურ ხელისუფლებას ადგილობრივ ყოველგვარ უკანონო დაბეგვრის შესახებ.

გლეხობას სრული შესაძლებლობა აქვს ებრძოდოს ყოველგვარ უკანონო განკარგულებას. თუ რომელიმე გლეხი, რომელიც კარგად ვერ ერკვევა არსებულ კანონებში, დასვამს საკითხს საზოგადო ორგანიზაციაში ადგილობრივი დაბეგვრის უკანონობის შესახებ, ის აუცილებლად მიაღწევს თავის მიზანს—ამ დადგენილების გაუქმებას. დასასრულს, სოფლად არსებობენ სხვადასხვა სახის კოოპერატიული გაერთიანებანი, რომელთა წარმომადგენლებიც ხშირად ჩადიან ქალაქში. აი ამათ სრული შესაძლებლობა აქვთ მიიღონ სწორი ცნობები ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ დადგენილებათა კანონიერებისა თუ უკანონობის შესახებ. ამრიგად, ცენტრალურ ხელისუფლებას საშუალება მიეცემა თვალყური ადევნოს იმას, თუ რა ხდება ადგილობრივ ამ დარგში და საჭიროების დროს სასტიკი ზომები მიიღოს უკანონო განკარგულების გამომცემ დამნაშავეს წინააღმდეგ. მასთან ერთად ცენტრალურ ხელისუფლება ზომებს მიიღებს უკანონო გადასახადთა დაუყოვნებლივ გაუქმების შესახებ.

3. გლახობა მხოლოდ მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადს იხდის.

ადგილობრივ ყოველგვარი უკანონო გადასახადების წინააღმდეგ ბრძოლა თუნდ იმიტომაც ადვილდება, რომ სოფლის მეურნე გლეხისათვის დაწესებულია მარტო ერთი სასოფლო-სამეურნეო გადასახადი. საჭიროა გლეხმა იცოდეს, რომ ს. ს. რ. ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტის და სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ გამოცემულ კანონის თანახმად ის დაიბეგრება მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო გადასახადით. ყოველგვარი განკარგულება (თუ კი მას ადგილობრივი ხელისუფლება გამოსცემს) გლეხობის მიერ სხვა რომელიმე დამატებითი გადასახადის გაღების შესახებ არსებულ კანონების საწინააღმდეგო იქნება და ამიტომ აუცილებელია მათი მოსპობა.

კანონში ნათლად და გარკვევით არის ნათქვამი:

„მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადის გამღები არც ერთ სხვა სოფლის მეურნეობაზე გაწერილ გადასახადით არ იბეგრება, გარდა სავალდებულო საგადასაკვეთო დაზღვევის გადასახადისა“.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სოფლად სხვადასხვა სახის სავალდებულო დაზღვევა კანონით გათვალისწინებული არ არის.

საქართველოში სავალდებულო დაზღვევა შემოღებულია: 1. ცეცხლისაგან და 2. საქონლისა და ცხენების — შემდეგ ქალაქებში: ტფილისსა, ქუთაისსა, ფოთსა, ბათომსა და სოხუმში.

სომხეთში — ერევანსა და ლენინაკანში; აზერბაიჯანში კი — ბაქოსა, განჯასა და ნუხაში.

ის კი, ვინც მხოლოდ სოფლის მეურნეობის შემოსავლით ცხოვრობს, მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადს გარდა არავითარ სხვა გადასახადით არ დაიბეგრება.

შესაძლებელია იყოს ისეთი გლეხიც, რომელიც სოფლის მეურნეობასთან ერთად მისდევს ვაჭრობას, მრეწველობას და სხვ. ასეთი გლეხი განსაკუთრებით უნდა დაიბეგროს, რადგანაც ის იღებს შემოსავალს არა მარტო სოფლის მეურნეობისაგან, არამედ ვაჭრობიდან და მრეწველობიდანაც. რა თქმა უნდა, მრეწველებს არ მიეკუთვნებიან ის შინამრეწველნი და ხელოსანნი, რომელნიც დაუქირავებელ შრომით ეწევიან თავიანთ ხელობას. თუ ისინი დაბეგრილი არიან მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადით, მაშინ თავისუფლდებიან სხვაგვარ გადასახადისაგან ისევე, როგორც სხვა გლეხები, რომელნიც მხოლოდ სოფლის მეურნეობას ეწევიან.

კანონში ნათქვამია:

„სოფლის ხელოსანნი და შინამრეწველნი, რომელნიც დაუქირავებელ შრომით ეწევიან თავიანთ ხელობას, ერთპიროვნულად ან ოჯახის წევრთა დახმარებით (რომელნიც ეკუთვნიან იმავე მეურნეობას, ეზოს), თუ ისინი იხდიან მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადს — თავისუფლდებიან საშემოსავლო გადასახადისაგან. ამასთანავე საშემოსავლო გადასახადისაგან თავისუფლდებიან მთლიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადის გამლეები ის ხელოსანნი და შინამრეწველნი, რომელნიც სარგებლობენ დაქირავებულნი ერთი მუშა-ხელის შრომით იმ შემთხვევაში, თუ შინამრეწველობას მეურნეობის დამხმარე ხასიათი აქვს. აღნიშნულ ორივე შემთხვევაში მოზარდი შეგირდები, არა უმეტეს ორისა, მხვედველობაში არ მიიღებიან“.

აღმასკომებს შეუძლიანთ გამოიტანონ დადგენილებანი ერთგზობითი გადასახადის დაწესების შესახებ, როგორცაა მაგალითად: ბაზარში, მოედანზე და სხვაგან ხელით ტარებითა და ზიდვით ვაჭრობისათვის გადასახადი; გადასახადი იმ დახმარებისათვის, რომელსაც აღმასკომი უწევს ადგილობრივ მოსახლეობას ხიდის აშენების მიზნით და სხვ.

მაგრამ ეს გადასახადი არ უნდა გაიწეროს იმ შემოსავალზე, რომელიც გლეს სოფლის მეურნეობიდან შემოუდის, რადგანაც ამაზე ის უკვე იხდის სასოფლო-სამეურნეო გადასახადს.

თუ გლესს შემოყავს ქალაქში საქონელი გასაყიდათ, მან არ უნდა გადაიხადოს გამოსაღები თავის საქონლის გაყიდვის უფლებისათვის. ამნაირადვე არ არსებობს კანონი, რომლითაც გლესს ხდებოდეს გამოსაღები ქალაქში შემოტანილ სოფლის მეურნეობის ნაწარმოებთა გაყიდვის უფლებისათვის.

აღმასკომს უფლება აქვს გადაახდევინოს გამოსაღები იმ გლესებს, რომელნიც მომარაგების საგნებით ყიდვა-გაყიდვას აწარმოებენ, რადგანაც პროდუქტების ყიდვა-გაყიდვა აძლევთ მათ თავიანთ ძირითად ხელობის—სოფლის მეურნეობის გარეშე შემოსავალს.

ხშირად სოფლად აწესებენ გამოსაღებს სასოფლო და სათემო საბჭოების შესანახად, ან სკოლის, საავთმყოფოს, ხიდების შეკეთების და სხვ. საჭიროებისათვის.

თუ ყოველი ეს ღონისძიება ცხოვრებაში იძულებითი წესით ტარდება, მაშინ ის უკანონოდ ჩაითვლება.

მიმდინარე წელში ჩვენ უკვე გადავდივართ სათემო—საუბნო და დაირის, ან რაიონულ ბიუჯეტზე, სადაც

ადგილობრივ საბჭოებს აქვთ განსაზღვრული, კანონით დაწესებული, ანარიცხები არსებულ გადასახადებზე.

4. როგორ ვებრძოლოთ უკანონო გადასახადებს.

უკანონო გადასახადთა შემოღების წინააღმდეგ ბრძოლა ბევრით არის დამოკიდებული თვით გლეხების სურვილზე. მოსახლეობის ფართო მასების დაუხმარებლად მუშურ-გლეხურ ხელისუფლებას გაუძნელდება თვითნებით გადასახადთა წინააღმდეგ ბრძოლა. ყოველი გლეხი დაინტერესებული უნდა იყოს იმ ღონისძიებებით, რომელთაც საბჭოთა ხელისუფლება იღებს რეველიუციონურ კანონიერების განსამტკიცებლად. ადგილობრივი ხელისუფლების ყოველგვარი უკანონობის შესახებ გლეხმა უნდა აცნობოს სათემო საუბნო და დაირის აღმასკომს ან რაიონის აღმასკომს. იმ შემთხვევაში თუ ისინი უარს იტყვიან უკანონო განკარგულებათა გამცემ პირთა წინააღმდეგ ზომების მიღებაზე, მაშინ გლეხმა უნდა მიმართოს სამაზრო საფინანსო განყოფილებას, რომელიც დაუყოვნებლივ აცნობებს ამის შესახებ შესაფერ რესპუბლიკის ფინანსთა სახალხო კომისარიატის რწმუნებულს.

გადამხდელს აქვს კიდევ ერთი საშუალება თავის დროზე შეაჩეროს უკანონო გადასახადის აღება. მას შეუძლია მიმართოს მაზრის საპროკურორო ხელისუფლებას, რომელიც ვალდებულია მიიღოს შესაფერი ზომები.

შესაძლებელია, რომ ამა თუ იმ გლეხს არ სურდეს ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ დაწესებულ უკანონო გადასახადთა წინააღმდეგ ბრძოლის ინიციატივის

აღება. მაშინ მას შეუძლია აწარმოოს ბრძოლა ჩვენი გაზეტების მეშვეობით. არც ისე ძნელია ამის შესახებ ეცნობოს გლეხკორს ან წერა-კითხვის მცოდნე მოქალაქეს, რომელიც ამის შესახებ აცნობებს პრესას.

ამნაირად გლეხს მრავალგვარი საშუალება აქვს ებრძოლოს ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ შემოღებულ უკანონო გადასახადებს. მხოლოდ გადამხდელ გლეხთა დახმარებით შეეძლება ცენტრალურ ხელისუფლებას მოსპოს თვითნებითი გადასახადები და ამით დაიცავს სოფლის წვრილ მწარმოებელთა ინტერესები.

მხოლოდ უმთავრესია, რომ არც ერთმა გლეხმა არ დატოვოს უყურადღებოთ დაბეგვრის შესახებ ყველა ის უკანონო განკარგულება, რომელიც შესაძლებელია მოხდეს განსაკუთრებით სოფლად.

5. თ ვ ი თ დ ა ბ ე გ ვ რ ა .

ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ უკანონო დაბეგვრის წინააღმდეგ მთელ რიგ ზომების მიღების შემდეგ, ჩვენ შევხვდით უკანონო დაბეგვრის კიდევ სხვა შემთხვევას—ნებაყოფლობითი თვითდაბეგვრის სახეს. ადგილობრივ ხელისუფლებას სურს გამოიჩინოს ინიციატივა სკოლის, საავთიმყოფოს და სხვ. მოწყობის საქმეში. მუშაობის საწარმოებელი თანხები არ არის. მაშინ აღმასკომი მიმართავს ე. წ. თვითდაბეგვრის ხერხს, რომლის ვითარება იმაში მდგომარეობს, რომ გლეხი თვით გამოსთქვამს სურვილს ამა თუ იმ წამოწყებათა სასარგებლოთ გამოსაღების დაწესების შესახებ.

ხშირად თვითდაბეგვრა ისეთი ფორმით ტარდება ცხოვრებაში, რომ იგი გადასახადების ყველაზე ცუდ სა-

ხეს ღებულობს და რომელიც გადასახადთა შესახებ არსებულ არც ერთი კანონით არ არის გათვალისწინებული. იმართება ყრილობა, რომელსაც ორი-სამი ონიციატორის ზეგავლენით, ხშირად უმრავლესობის სურვილის წინააღმდეგ, გამოაქვს დადგენილება ამა თუ იმ საქმის სასარგებლოთ სპეციალური დაბეგვრის დაწესების შესახებ. ამავე დროს მხედველობაში არ იღებენ იმ გლახთა მოსაზრებებს, რომელთაც არ სურთ თვითდაბეგვრაში მონაწილეობის მიღება. ყრილობის დადგენილებით უნდა დაიბეგრონ როგორც ისინი ვინც ხმა. მისცა თვითდაბეგვრას, ისე ისინიც, რომელნიც არც კი დასწრებიან ყრილობას. დადგენილება იძულებითი წესით ტარდება ცხოვრებაში ადგილობრივი ხელისუფლების მონაწილეობით. თვითდაბეგვრის ასეთი სახე და მისი ცხოვრებაში გატარების ეს წესი არის უკანონო გადასახადთა ყველაზე უფრო ცუდი სახე.

სადღა არის ასეთ თვითდაბეგვრაში გლახთა სურვილისამებრ მონაწილეობა, თუ კი დადგენილება გამოტანილია ბევრი მათგანის სურვილის წინააღმდეგ და მისი აკრეფა სწარმოებს ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ იძულებითი წესით?

ჩვენში „თვითდაბეგვრა“ გლახთა შორის ყველაზე უფრო ცუდი სახით ა/კ. წყალთა მეურნეობის ორგანოების მიერ ტარდება. ა/კ. სახკომსაბჭოს 1923 წლის აგვისტოს 13-ის დადგენილების თანახმად ა/კ. წყალთა მეურნეობას უფლება მიეცა დაინტერესებულ გლახთა კოლექტივებთან და წყალთა დაწესებულებების მეპატრონეებთან პირობითი შეთანხმებით წყალთა ადმინისტრაციის შესანახად საჭირო ფულისა ან ნატურალური ბეგარის დაწესებისა. ეს დადგენილება ა/კ. წყალთა მეურნეობის ადგილობრივმა ორ-

განოებმა ისე გაიგეს, თითქოს მათ უფლება ჰქონდათ თვით დაეწესებიათ წყალზე გადასახადი, ა/კ. წყალთა მეურნეობის აგენტთა ჯამაგირების რაოდენობა და სხვ. ჩვენ ხელთ არსებულ უტყუარ საბუთების მიხედვით, წყალთა მეურნეობის ადგილობრივი წარმომადგენლები ყოველ ნაბიჯზე არღვევდნენ შემოაღნიშნულ დადგენილებას და დაინტერესებულ პირებთან შეთანხმების ნაცვლად თვითონ გამოჰქონდათ ცალმხრივი დადგენილებანი წყლის საქმის სასარგებლოთ გლახთა დაბეგვრის შესახებ. ჩვენ ხელთ არის ყაზახის წყალთა ოლქის ხარჯთაღრიცხვის განმხილველ კომისიის 1924 წლის აგვისტოს 27-ის სხდომის ოქმი, საიდანაც სჩანს, რომ ა/კ. სახკომსაბჭოს დადგენილებანი ყოველგვარ პატივსადებ მიზეზის გარეშე ირღვევოდა. შეიკრიბნენ წყალთა მეურნეობის წარმომადგენელნი—ყაზახის წყალთა ოლქის გამგე—ზაიცევი და აქსტაფის წყალთა რაიონის რწმუნებულთა საბჭოს წევრები და გამოიტანეს დადგენილება ჯამაგირების დანიშნის შესახებ: მირაბს—70 მან., მირაბის თანაშემწეს—30 მან., მე-9 კატეგორიის საქმისმწარმოებელს—35 მან. და მირაბის განკარგულებაში მყოფ მილიციონერს—25 მან., ამ საკითხის გადაწყვეტას დაესწრნენ მაზრის აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე, მიწათმოქმედების განყოფილების გამგე, რომელნიც ალბათ იმიტომ იყვნენ მოწვეულნი, რომ დადგენილებისათვის იმ ადგილობრივ გლეხობასთან შეთანხმების ხასიათი მიეცათ, რომლის ხარჯითაც უნდა მოეხდინათ ამ დადგენილების რეალიზაცია. გლეხობამ ამ დადგენილების შესახებ ალბათ მას შემდეგ გაიგო, რაც მათგან ფულის აკრეფა დაიწყო. ამას ეწოდება დაინტერესებულ პირებთან „შეთანხმება“, რომელიც გათვალისწინებულია ა/კ. სახკომსაბჭოს დადგენი-

ლებაში. შეიკრიბენ, დაინიშნეს ჯამაგირი და დაიძალენ.

ამ „შეთანხმების“ დამატებათ სხდომას, როგორც ეს სჩანს ზემოაღნიშნულ ოქმიდან, გამოაქვს დადგენილება იმის შესახებ, რომ რწმუნებულთა საბჭოს წევრებს, რიცხვით 4 კაცს, თითოეულ სხდომისათვის მიეცეთ ორ-ორი მანეთი 1924 წლის 1 იანვრიდან.

ამგვარი „შეთანხმება“ აშფოთებდა გლეხებს, რომელთაც საბჭოთა ადგილობრივ ორგანოების შემწეობით არა ერთხელ უცნობებიან თავისი უკმაყოფილება ცენტრალურ ხელისუფლებისათვის საჭირო ზომების მისაღებათ. ამგვარ უკანონო გამოსაღებთა და გადასახადთა თავიდან ასაცილებლათ ა/კ. სახკომსაბჭოს 1924 წლის სექტემბრის 29-ს გამოაქვს განსაკუთრებული დადგენილება, რომელშიც ნათლად და გარკვევით აღნიშნავს გლეხთა ნებაყოფლობითი გაერთიანების აუცილებლობას წყალთა მეურნეობის სასარგებლოთ გლეხთა დაბეგვრის შესახებ დადგენილებების გამოსატანად.

მიუხედავად ყველა ამისა ა/კ. წყალთა მეურნეობის ადგილობრივი წარმომადგენლები მაინც განაგრძობენ თავიანთ ღირსშესანიშნავ სხდომებს გლეხთა დაბეგვრის მიზნით, — 1924 წლის ოქტომბრის 29-ს სხდომას გამოაქვს დადგენილება წყლით მოსარგებლეთა დაბეგვრის შესახებ: ხახვით დათესილ სარწყავი მიწის თითოეულ დესიატინისა — $5\frac{1}{2}$ კაპეიკით, ადგილობრივ ტიპის წისქვილის — 57 კაპეიკით და სხვ. ეს დადგენილებანი იძულებითი წესით ტარდებოდნენ ცხოვრებაში ადგილობრივი ადმინისტრაციის მონაწილეობით. ამას ამოწმებს ყაზახის სამაზრო აღმასკომის ყაზ. სამაზრო საფინანსო განყოფილებისადმი პასუხი 1924 წლის 2 ნოემბრის თარიღით და 5333 №-ით. ყველა ეს იმას გვეუბნება, რომ ა/კ. სახკომსაბჭოს დად-

გენილებას წყალთა მეურნეობის ადგილობრივი ორგანოები არავითარ ანგარიშს არ უწევდენ. უკანონო გამოსაღებები განაგრძობდენ არსებობას, რაც თავის მხრით კიდევ უფრო მეტად აუარესებდა მწარმოებელ-გლეხების სარსებო პირობებს. ყაზახის სამაზრო საფინანსო განყოფილება ა/კ. ფინსახკომისადმი ა/წ. 6 მაისის მიმართკაში აცნობებს მას, რომ ამგვარი „ნებაყოფლობითი შეთანხმებანი“ ყაზახის გლეხობას 25 ათას მან. უჯდება. ეს თანხა მთელი მაზრის სათემო წლიურ ბიუჯეტს უდრის. მომარაგების პროდუქტების აკრეფა ხდება შესაფერ კონტროლის გარეშე, როგორც სახელმწიფოს, ისე ადგილობრივი მოსახლეობის მხრივ, რომელიც (ადგილობრივი მოსახლეობა) ფულისა და მარაგის გაღების ყველა საქმეს საბჭოთა ცენტრალურ ხელისუფლების მიერ დაწესებულ გადასახადათ სთვლის. ნამდვილათ კი ამგვარ გამოსაღებს, კანონის სწორი შინაარსის მიხედვით, შეიძლება ადგილი ექნეს თვით გლეხთა ნამდვილ ნებაყოფლობით შეთანხმების პირობებში.

6. როგორ უნდა ტარდებოდეს თვითდაბეგრა.

ჩვენ უკვე მოვიხსენიეთ ა/კ. სახკომსაბჭოსა და ცაკის 1904 წლის 29 სექტემბრის დადგენილება იმის შესახებ, რომ ადგილობრივი საჭიროების დასაკმაყოფილებლად ყოველგვარი თვითდაბეგრა უნდა ხდებოდეს მხოლოდ ნებაყოფლობით. თვითდაბეგრისას არავითარი ძულებით ზომას ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. კანონი ამბობს:

„მოსახლეობის თვითდაბეგრა ადგილობრივ საზოგადოებრივ ყოველნაირ მოთხოვნილებათა დასაკმა-

ყოფილებლათ (სწავლა-განათლების, სამკურნალო, სოციალურ უზრუნველყოფის დაწესებულებათა შენახვა, აგრეთვე ადგილობრივ კეთილმოწყობის საჭიროებათა დაკმაყოფილება) დაშვებული უნდა იქნეს მოქალაქეთა მხოლოდ ნებაყოფლობითი შეთანხმების საფუძველზე, რომლებიც ამ მიზნით ერთდებიან დადგენილ წესით ნებადართულ ორგანიზაციებად, ან ნებაყოფლობით იღებენ თავის თავზე განსაზღვრულ ვალდებულებებს“.

აშკარაა, თვითდაბეგვრის შესახებ დადგენილება გამოტანილი უნდა იქნეს თვით გადამხდელების თანხმობით. კანონს ვათვალისწინებული აქვს ისეთი შემთხვევა, როდესაც ყრილობას ან კრებას ამა თუ იმ გზით თავს მოახვევენ თვითდაბეგვრის შესახებ დადგენილებას. ეს თქვათ, რომელიმე გლეხი არ დასწრებია იმ კრებას, რომელზედაც გამოტანილი იყო თვითდაბეგვრის შესახებ დადგენილება. მიუხედავად ამისა მას აიძულებენ გადაიხადოს და ამას ეწოდება თვითდაბეგვრა. ამავე პირობებშია ის გლეხიც, რომელმაც თვითდაბეგვრის წინააღმდეგ მისცა ხმა. ამგვარ უსამართლო დადგენილების თავიდან ასაცილებლათ, როდესაც გლეხს არ სურს თვითდაბეგვრაში მონაწილეობის მიღება, ა/კ. ცაკისა და სახკომსაბჭოს დადგენილებაში არის განსაკუთრებული პუნქტი, რომელიც ამბობს: „თვითდაბეგვრის შესახებ დადგენილება, რომელიც მიღებული იქნება ყრილობაზე, სხდომაზე, ან სხვა სახელწოდების კრებაზე დამსწრე მოქალაქეთა ხმის უმრავლესობით, სავალდებულო არ არის იმ პირთათვის, რომელნიც კრებას არ დასწრებიან, ან თუ დაესწრენ, ხმის მიღებაში მონაწილეობა არ მიუღიათ, ან თვითდაბეგვრის წინააღმდეგ მისცეს ხმა“.

საოლქო უმაღლეს ხელისუფლების ეს დადგენილება ყოველ გლახს იმის სრულ გარანტიას აძლევს, რომ მას მისი სურვილის წინააღმდეგ თვითდაბეგვრის სახით არ დაბეგრავენ.

შემდეგ, საჭიროა იმის აღნიშვნა, რომ თვითდაბეგვრის შესახებ დადგენილება ცხოვრებაში ადგილობრივ ადმინისტრაციის მონაწილეობის მიუღებლათ უნდა ტარდებოდეს. იქ, სადაც გამოსაღები იკრიფება ხელისუფლების ძალდატანებით, დაწესებულ თვითაბეგვრაში ნებაყოფლობით მონაწილეობის მიღებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. კანონით ესეც გათვალისწინებულია, რადგანაც იქ ნათლად და გარკვევით არის ნათქვამი, რომ: „ადგილობრივი ფინანსიური და ადმინისტრაციული ორგანოების მონაწილეობა (სასოფლო ორგანოების გამოუკლებლათ) თვითდაბეგვრის დაწესების საქმეში, დავის გადაწყვეტაში, იმ გამოსაღებთა აკრეფაში, რომელნიც ითვლებიან ცალკე მოქალაქეებზე თვითდაბეგვრის წესით, აკრძალულია გარდა იმ შემთხვევისა, რომელიც გათვალისწინებულია შემომოყვანილ მე-3 მუხლში“.

მესამე მუხლი კი ამბობს, რომ ყოველგვარი დავა, რომელიც აღიძვრება თვითდაბეგვრის საკითხის ირგვლივ, შეიძლება გადაწყდეს სასამართლოს წესით.

ეს დადგენილება აღნიშნავს თვითდაბეგვრის პრინციპის ცხოვრებაში გატარების წესს. მეორეს მხრივ ეს დადგენილება მოწმობს, რომ ჩვენში თვითდაბეგვრის შემთხვევათა აურაცხელ რაოდენობას აქვს ადგილი, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლაა საჭირო.

7. თვითდახმავრის სისწორისათვის თვალ- ჭურის დევენება.

ფინასთა ადგილობრივ ორგანოებს ევალებათ თვით-
დაბეგვრის შესახებ კანონის დამრღვევ დამნაშავე პირთა
წინააღმდეგ ზომების დაუყოვნებლივ მიღება. ადგილობ-
რივ ხელისუფლების ყველა უკანონო მოქმედების შესახებ
უნდა ეცნობოს ადგილობრივ ფინორგანოებს (ფინგანყო-
ფილება, ფინინსპექტორი), რომელნიც საპროკურორო ხე-
ლისუფლების წარმომადგენელის დახმარებით იღებენ
შესაფერ ზომებს.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ფინსახკომის ადგილობრივ
ორგანოებს არ შეუძლიანთ ნაყოფიერი ბრძოლა აწარ-
მოონ თვითნებითი გამოსაღების წინააღმდეგ, თუ გადამ-
ხდელნი და საზოგადოთ დაინტერესებული პირნი საფი-
ნანსო ორგანოებს არ მიაწოდებენ ცნობებს ამის შესახებ.

მოსახლეობა დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ ცენ-
ტრალური ხელისუფლების მიერ გამოცემული კანონები
მტკიცედ ტარდებიან ცხოვრებაში და არავითარ ძალას
არ შეუძლია ამ კანონების დარღვევა.

ხშირად მიმართავენ ხოლმე თვითდაბეგვრას სკოლის
ან საავათმყოფოს აშენებას მიზნით, თუქცა იმთავითვე
იციან, რომ მარტო მოსახლეობა ვერ შესძლებს თავის
ძალებით მის დამთავრებას. ჩვეულებრივათ, ასეთ შემ-
თხვევაში შენებას იწყებენ იმ იმედით, რომ იმთანხას,
რაც მათ დააკლდებათ საქმის დასამთავრებლათ, მთავ-
რობისაგან მიიღებენ. მთავრობა კი ამის შესახებ შენების
დაწყების შემდეგ ტყობილობს. ხშირად საქმე იმით თავ-
დება, რომ მოსახლეობა დახმარებას ვერ იღებს და და-

წყებული საქმე დაუმთავრებელი რჩება. ასეთ შემთხვევაში მოსახლეობა ორნაირად უკმაყოფილოა საბჭოთა ხელისუფლებით, რომლის ბიუჯეტით გათვალისწინებული არ იყო ხარჯები ისეთ სკოლების და საავთმყოფოების ასაგებათ, რომელნიც თვითდაბეგვრის წესით იყო დაწყებული.

ამნაირ ღონისძიებებით ჩვენ მცხოვრებთა ფართო მასებში ხელოვნურათ შევქმენით უკმაყოფილების პირობები.

ყოველი მოქალაქე ვალდებულია სახელმწიფო ბეგარა მოიხადოს და ამით მონაწილეობა მიიღოს იმ საბჭოთა სახელმწიფოს აღმშენებლობაში, სადაც ის სცხოვრობს და რომელიც მას იცავს. თვითდაბეგვრის წესით შემოღებული ყოველგვარი გადასახადის გაღება სავალდებულოა მისთვის მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს მას სურს და თუ მან მონაწილეობა მიიღო ამ გამოსაღებათ დაწყებაში. ამ კანონიდან ყოველგვარი გადახრა იწვევს მოსახლეობის მხრივ საბჭოთა ხელისუფლებისადმი უპატივცემლობას და ამიტომ რევოლიუციონურ კანონების მთელი სისასტიკით უნდა იდევნებოდეს.

8. ნებაყოფლობითი გამოსაღები და უხელო- რულეზანი.

უკანონო დაბეგვრას უნდა მივაკუთვნოთ ეგრედწოდებული თვითნებითი გამოსაღები და შემოწირულება. უკანონო გადასახადის ეს სახე მასიურ ხასიათს ღებულობს. მას არა მარტო ადგილობრივი ხელისუფლების, არამედ ცალკე კომისარიატების, ორგანიზაციების, ჯგუფების და სხვ. წარმომადგენლებიც მიმართავდენ. ამა თუ

იმ დაწესებულების რომელიმე კულტკომისიას გამოაქვს დადგენილება კულტურულ მუშაობის გაფართოების შესახებ. ამ მიზნით ზევიდან განკარგულებას იძლევიან თანამშრომლების ჯამაგირიდან განსაზღვრულ პროცენტის დაკავების შესახებ. გარდა ამისა ხშირად, რომელიმე საზოგადოებრივ მნიშვნელობის შენობის ასაგებათ შემოწირულება იკრიფება. ამ მიზნით ინიშნება სპეციალური ამკრეფი, რომელიც ადმინისტრაციის დახმარებით შეუდგება გამოსაღებთა აკრებას. ასეთ შემოწირულებათა აკრეფას შეიძლება ადგილი ექნეს მთავრობისაგან ამის შესახებ განსაკუთრებული ნებართვის მიღების შემდეგ. ხშირათ მოქალაქეთაგან ადგილობრივ ან სახელმწიფო გადასახადების აკრეფის დროს სათანადო დაწესებულებანი გადასახადების შემტანთ რაიმე მარკას ან ჩვენი პასუხისმგებელ ამხანაგების სურათებს თავს ახვევენ. ამგვარივე მოვლენას ადგილი აქვს რკინისგზის ბილეთების ყიდვის დროს. ყველაფერი ეს ცხოვრებაში უკმაყოფილებას იწვევს, რაც საბჭოთა ხელისუფლების ინტერესებს ეწინააღმდეგება. ყოველი გადასახადის შემტანი, იქნება ის გლეხი, ხელოსანი, ვაჭარი თუ რომელიმე მოიჯარადრე, ამნაირად მსჯელობს: მას დადგენილ რაოდენობით გადასახადი შეატანიეს და ამას გარდა გადასახადის გარეშე კიდევ რაღაც გამოართვეს. ზედმეტი თანხის გამორთმევით ის ისეთ ადამიანის მდგომარეობაში დგება, რომელსაც უსამართლოთ განსაზღვრული თანხა წაგლიჯეს.

ასეთ მოვლენათა წინააღმდეგ აუცილებელია ზომების მიღება, რადგან არავის უფლება არა აქვს არსებული კანონები უსამართლოდ შეავსოს და ამით ცენტრალური მთავრობის მიერ დადგენილი წესიერება დაარღვიოს.

9. კანონი ნებაყოფლობით გამოსაღებათა შესახებ.

უფლებათა ამგვარი დარღვევის აღმოსაფხვრელად და მცოვრებთა მიერ იძულებითი წესით ზედმეტი ხარჯების გაღების მოსპობის მიზნით ს. ს. რ. ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტს და სახალხო კომისართა საბჭოს ჯერ კიდევ 1924 წლის 5 სექტემბრის №266 დადგენილება გამოაქვს:

1. ყოველგვარი ნებაყოფლობითი გამოსაღების დაწესება და რაიმე მიზნებისათვის შემოწირულებათა აკრეფა შესაძლებელია ს. ს. რ. კავშირის ან ქვემდებარე მოკავშირე ან ავტონომიური რესპუბლიკების სახალხო კომისართა საბჭოსა, ადგილობრივი საგუბერნიო აღმასრულებელი კომიტეტისა ან და მის შესაბამ ორგანოს მიერ ყოველ ცალკე შემთხვევისათვის განსაკუთრებულ ნებართვის გაცემის შემდეგ, იმისდამიხედვით, აღნიშნულ გამოსაღებათა და შემოწირულებათა აკრეფა განზრახულია ს. ს. რ. მთელი კავშირის ან და ცალკე საკავშირო ან ავტონომიური რესპუბლიკის ან რესპუბლიკის რამდენიმე გუბერნიის ტერიტორიაზე, თუ მხოლოდ ერთი რომელიმე გუბერნიის ან მის შესაბამ ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურ ერთეულის ფარგლებში.

უ ე ნ ი შ ვ ნ ა. აღნიშნული მუხლის მოქმედება არ ვრცელდება: ა) იმ გამოსაღებებზე, რომლებსაც ჰკრეფენ ორგანიზაციები მხოლოდ თავიანთ წევრთა შორის კანონით ნებადართულ მიზნებისათვის ამ გამოსაღებათა შესახებ დადგენილ წესით დამტკიცებულ დებულებათა ან წესდებათა თანახმად; ბ) თვითდაბეგვრის წესით დადგენილ გამოსაღებებზე, რომლებსაც ს. ს. რ. კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახალხო კომისართა საბჭოს 1924 წლის 29 აგვისტოს დადგენილება აწესრიგებს.

2. ყოველგვარი დაწესებულება, საზოგადოება ან პირი, რომელსაც სურს 1. მუხ. აღნიშნულ ნებაყოფლობით გამოსაღებათა ან შემოწირულებათა აკრეფა, ვალდებულია მიმართოს დასაბუთებულ შუამდგომლობით გამოსაღებათა ან შემოწირულებათა მიზნის, ვადის,

რაოდენობის და ფორმის აღნიშვნით სათანადოთ ს. ს. რ. კავშირის ან ქვემდებარე მოკავშირე რესპუბლიკის ფინანსთა სახალხო კომისარიატს ან და ადგილობრივ საგუბერნიო ფინანსიურ განყოფილებას, რომელნიც თავიანთი დისკვნით აღნიშნულ შუამდგომლობას მის მიღებიდან ორი კვირის განმავლობაში საკითხის გადასაწყვეტათ 1 მუხ. აღნიშნულ ერთ-ერთ დაწესებულებაში წარადგენენ კუთვნილებსამებრ. აღნიშნულ ნებართვის მიღებამდე რომელიმე გამოსაღების ან შემოწირულების აკრეფა დაუშვებელია.

3. დადგენილ წესით ნებადართულ ნებაყოფლობით გამოსაღებთა ან შემოწირულებათა აკრეფა შეიძლება დაშვებულ იქნეს იმ ფარგლებსა და პირობებში, რომელნიც აღნიშნულია ამისათვის სათანადოთ გაცემულ ნებართვაში და კერძო მოქალაქეთა ნებაყოფლობითი თანხმობის საფუძვლებზე, რომელთაც სურთ აღნიშნულ აკრეფაში მონაწილეობა მიიღონ ან ესა თუ ის შემოწირულება გაიღონ; მასთან არც ერთი მოქალაქე არ შეიძლება ვაიძულოთ გადაიხადოს გამოსაღები და შემოწირულება. მათ გადახდაზე უარის თქმისათვის არ შეიძლება მოქალაქის დაჯარიმება ან მისი დევნა.

4. აკრძალულია როგორც ნებაყოფლობით გამოსაღებთა და შემოწირულებათა აკრეფასა და მათ ორგანიზაციაში მართველ ორგანოების (მილიციის, ადმინისტრატიული განყოფილებების და სხვ.) მონაწილეობის მიღება, ისე მათ მიერ რაიმე განკარგულების, ცირკულიარების ან აღნიშნულ გამოსაღებთა ჩასატარებლად მოწოდებათა გამოშვება. დამნაშავე პირნი დათხოვნილ იქნებიან მათ მიერ დაკავებულ თანამდებობიდან და უფლების გადაჭარბებისათვის — მიცემულნი სისხლის სამართალში.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა. სახლების სამმართველოებს ეკრძალებათ მცხოვრებლებში რაიმე გამოსაღების ან შემოწირულების აკრეფა, გარდა საბინაო ამხანაგობათა წევრებს შორის ასაკრეფე გამოსაღებისა, რომელიც საბინაო ამხანაგობათა შესახებ გამოცემულ წესდებითაა გათვალისწინებული.

5. ყოველგვარი დაწესებულება, საზოგადოება ან პირი, რომელიც რაიმე გამოსაღებს ან შემოწირულებას ჰკრეფს ამისათვის დადგენილ წესით. გამოცემულ გადაწყვეტილების ნებადართველად ან ამ დადგენილებას რითიმე დაარღვევს, პასუხისგებაში იქნება მიცემული სათანადო საკავშირო რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამ მუხლების თანახმად.

ამასთან ერთად ს. ს. რ. ფინანსთა სახალხო კომისარიატი აძლევს ცალკე რესპუბლიკებს—რესპუბლიკანურ ფინორგანოებს შემდეგი ხასიათის ცირკულიარულ განკარგულებას.

1. მიღებულ იქნეს სასტიკი ზომები ადგილობრივ რაიმე გამოსადებთა და შემოწირულებათა მოსასპობათ, თუ მათ ხსაკრფათ ს. ს. რ. კავშირის, ცაკისა და სახკომსაბქოს ამა წლის ნ. სექტემბრის დადგენილების 1 და 2 მუხლებში გათვალისწინებულ წესით არ არის მიღებული შესაბამი ნებართვა და შემდეგში ამისთვის დაწესებულ ნებართვის უქონლად ასეთ გამოსადების ან შემოწირულების აკრფის შემთხვევაში დამნაშავე პირნი მიცემულ იქნან პასუხისგებაში თანახმად იმავე დადგენილების მე-5 მუხლისა.

2. ფინორგანოებმა აღრიცხვაზე უნდა აიყვანონ ყოველი გუბერნიის ფარგლებში ყველა ის ორგანიზაცია, რომელსაც ნებაყოფლობითი გამოსადების და შემოწირულობის აკრფის სათანადო ნებართვა აქვს და საგუბერნიო აღმასრულებელი კომიტეტის სავალდებულო დადგენილების გამოცემით საგუბერნიო ფინგანებში მათზე გაცემული ნებართვები რეგისტრაციაში გაატარონ.

3. ნებაყოფლობით გამოსადებთა ან შემოწირულებათა აკრფის ნებართვის მისაღებათ სხვადასხვა ორგანიზაციათა შუამდგომლობის განხილვის დროს, ფინორგანოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ, რომ საგუბერნიო აღმასკომებს უფლება აქვთ აღნიშნული ნებართვები მხოლოდ იმ შემთხვევაში გასცენ, როცა აღნიშნულ გამოსადებთა და შემოწირულებათა აკრფა განზრახულია მხოლოდ ამ გუბერნიის ფარგლებში და სხვა გუბერნიაზე არ ვრცელდება. მაშასადამე, საგუბერნიო აღმასკომების საბოლოო გადაწყვეტილებას ექვემდებარება ადგილობრივ ორგანიზაციათა მხოლოდ იმ ნაწილის შუამდგომლობა, რომლის მოქმედება ამ გუბერნიის ფარგლებში სწარმოებს და მის საზღვრებს არ სცილდება. სხვა დანარჩენ შემთხვევაში საჭიროა ს. ს. რ. კავშირის, ან ქვემდებარე მოკავშირე ან ავტონომიურ რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბქოს ნებართვა იმისდამიხედვით, გამოსადების ან შემოწირულების აკრფა განზრახულია მთელი კავშირის, ან ცალკე მოკავშირე ან ავტონომიურ რესპუბლიკის ტერიტორიაზე, თუ რესპუბლიკის მხოლოდ რამდენიმე გუბერნიის ფარგლებში.

4. ფინორგანოებს ევალდებათ მუდმივი თვალყური ადევნონ, რომ ადგილობრივ გამოსაღებთა და შემოწირულებათა აკრეფამ არავითარ შემთხვევაში იძულებითი გამოსაღების ხასიათი არ მიიღოს და რომ მათი აკრეფის დროს არავითარი იძულებითი ზომა არ იქნეს მიღებული ამ გამოსაღებთა და შემოწირულებათა გადახდაში მოქალაქეთა მონაწილეობის მისაღებათ.“

ყველა ეს განკარგულება ამიერკავკასიისათვისაც არის სავალდებულო.

ამნაირათ ჩვენ ვხედავთ, რომ ნებაყოფლობითი შემოწირულებანი, ერთის მხრით, შეიძლება დაშვებულ იქნენ მხოლოდ მთავრობის ნებართვით და, მეორეს მხრით, მათ იძულებითი ხასიათი არ უნდა ექნეთ.

იმ შემთხვევაში, თუ გლებმა შეამჩნია, რომ ვინმემ მოისურვა არსებულ კანონით გათვალისწინებულ გადასახადთა გარდა კიდევ რაიმე თანხა შემოწირულების სახით იძულებით გამოართვას, მაშინ მან დაუყოვნებლივ უნდა აცნობოს ამის შესახებ ფინორგანოს დამნაშავეთა პასუხისგებაში მისაცემად.

მხოლოდ თვით მოსახლეობის ასეთი დახმარებით ჩვენ საშვალეა მოგვეცემა მოვსპოთ ყველა ის უკანონო განკარგულება, რომელიც როგორც მუშებისა, ისე გლეხების სამართლიან გულისწყრომას იწვევს.

33

3 825